

Kačjepastirska mušata – sopotnik pisanih akrobatov

Besedilo: Damjan Vinko

Mnogi označujejo kačje pastirje za najlepše žuželke. So pisani, imajo akrobatske sposobnosti letenja, obenem pa kot bioindikatorji s seboj nosijo tudi zgodbo o okolju, v katerem se nahajajo. V zadnjih letih so postali nekakšen modni trend, čedalje pogosteje jih »ujamejo« makro fotografije, na katerih jih občuduje tudi povsem laična javnost. Slednje je botrovalo tudi odkritju nove vrste v Sloveniji, majhnega dvokrilca, zajedavca na krilih kačjih pastirjev: kačjepastirske mušate.

Moje odkrivanje kačjepastirske mušate (*Forcipomyia paludis*) se je pričelo z zbiranjem fotografij kačjih pastirjev Vipavske doline. K posredovanju fotografij sem povabil tudi lokalne ljubitelje narave. Med prejetimi je bila fotografija Bojana Zadravca, na kateri sem na krilih deviškega pastirja opazil nepojasnjene »črne pike«. Kasneje mi jih je razjasnil nemški entomolog Andreas Martens, ki je potrdil novo vrsto za Slovenijo. To me je spodbudilo k pregledu več tisoč večinoma javno objavljenih fotografij. Rezultate tega dela si lahko preberete v reviji *Natura Sloveniae* (19/1).

Kačjepastirska mušata je dvomilimetrski začasni zunanji zajedavec na odraslih osebkih kačjih pastirjev in edina vrsta mušate (Ceratopogonidae, Diptera) v Evropi, katere samice se hranijo s hemolimfo izključno na tej skupini žuželk. Kačje pastirje zajeda vrstno neznačilno, največkrat na krilih, redko tudi na oprsju. Ob ujetju kačjega pastirja z metuljnico kačjepastirska mušata svojega gostitelja največkrat zapusti. Poleg njene majhnosti in naše nepozornosti je tudi zato o vrsti največ znanega ravno s fotografij kačjih pastirjev. Na njih osebkke te vrste prepoznamo kot ovalne temnejše pike na krilih kačjih pastirjev. Njihovo telo je temno, s spodnje strani pa rjavo do rdečkasto rjavo. Imajo črno glavo s krajšimi antenami in dvoje nepigmentiranih kril, ki bistveno ne presegajo dolžine zadka. Kaj njihovo zajedanje povzroči kačjim pastirjem, še ni raziskano, vidnih posledic na njihovem telesu pa po hranjenju ne pustijo. Na posameznem kačjem pastirju lahko najdemo od ene do več deset kačjepastirskih mušat. A moramo biti pozorni. Vsak živi

Kačjepastirske mušate (*Forcipomyia paludis*) na krilih črnega ploščca (*Libellula fulva*). (foto: Damjan Vinko)

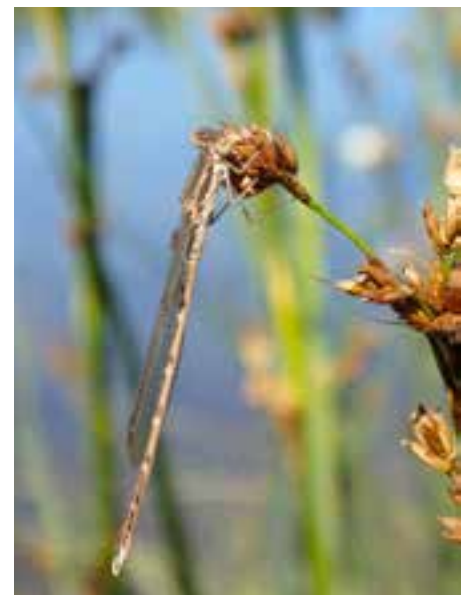

Tri kačjepastirske mušate na velikem spremljevalcu (*Anax imperator*), Šobčev bajer pri Lescah. (foto: Bojan Bratož)

»zmazek« na kačjih pastirjih ni mušata; zajedajo jih lahko namreč tudi drugi dvo-krilci, največkrat pa rdečkasto obarvane kroglice – pršice.

Vrsto smo pri nas zaenkrat zabeležili na 13 odraslih kačjih pastirjih z 11 lokacij, in sicer v Podsobotinu, na Mlakah pri Vipavi, v okolici Bleda in Kopra, v Ljubljani, na Kočevskem in v Beli krajini. V vzhodni polovici države je tako še nismo našli.

V Evropi je bila do sedaj zabeležena v 18 državah, a so skorajda vse najdbe kačjepastirske mušate naključne. Ekologija vrste nam je še neznanka. Nepojasnjeno je tudi, v kateri fazi razvoja kačjega pastirja prične kačjepastirska mušata zajedati svojega gostitelja; tuji strokovnjaki skle-

Kačjepastirske mušate zajedajo kačje pastirje vrstno neizbirčno, na sliki dve na prisojnem zimniku (*Sympecma fusca*). (foto: Damjan Vinko)

pajo, da so ji »ljubši« sveže preobraženi in juvenilni osebki, katerih kutikula še ni povsem otrdela.

Ob pregledu fotografskega gradiva in zaradi povečane pozornosti pri terenskem delu, pričakujem še večje število podatkov o razširjenosti kačjepastirske mušate pri nas, zato vas vabim k nadaljnjemu raziskovanju. ✨